

Aspergers Syndrom

Jill Söderlund
Daniel Lövenberg
SvenOlof Dahlgren

1

Aspergers syndrom lite historik

- Sannolikt först beskrivet av den ryska neurologen Ewa Sucharewa 1926 (schizoid personlighetsstörning)
- Hans Asperger beskrev 1944 det som sedan kom att kallas Aspergers syndrom (sannolikt omedveten om Sucharewas och Leo Kanners arbeten (1943))
- Arn van Krevelen jämförde under slutet av 60-talet och början av 70-talet Kanners o Aspergers arbeten
- Med Lorna Wings artikel (1981) startade intresset för Aspergers syndrom
- Första internationella accepterade definitionen kom 1993 (WHO) innan dess hade Gillberg & Gillberg (1989) och Szatmari m.fl. (1989) publicerat förslag till diagnoskriterier

2

Aspergers syndrom DSM-IV-TR

Minst två av fyra möjliga symptom från huvudkriteriet:

(1) Kvalitativt nedsatt förmåga att interagera socialt

och minst ett från:

(2) Begränsade, repetitiva och stereotypa mönster i beteende, intressen och aktiviteter.

Dessutom måste fyra andra kriterier uppfyllas.

3

***Aspergers syndrom
kvalitativt nedsatt förmåga att
interagera socialt (minst 2)***

- Påtagligt bristande förmåga att använda varierande icke-verbala uttryck såsom ögonkontakt, ansiktsuttryck, kroppshållning och gester som ett led i den sociala interaktionen
- Oförmåga att etablera kamratrelationer som är adekvata för utvecklingsnivån
- Brist på spontan vilja att dela glädje, intressen eller aktiviteter med andra (t ex visar inte, tar inte med sig eller uppmärksammar inte andra på sådant som är av intresse)
- Brist på social eller emotionell ömsesidighet

4

***Asperger Syndrom
Begränsade, repetitiva och stereotypa
intressen i beteende, aktiviteter och intressen***

- Omfattande fixering vid ett eller flera stereotypa och begränsade intressen som är abnorma i intensitet eller fokusering
- Oflexibel fixering vid specifika, oändamålsenliga rutiner eller ritualer
- Stereotypa och upprepade motoriska manér (t ex vifta eller vrida händerna eller fingrarna, komplicerade rörelser med hela kroppen)
- Enträgen fascination inför delar av saker

5

Dessutom

- Störningen orsakar kliniskt signifikant nedsättning av funktionsförmågan i arbete, socialt eller i andra viktiga avseenden.
- Ingen kliniskt signifikant försening av den allmänna språkutvecklingen (t ex enstaka ord vid två års ålder, kommunikativa fraser vid tre års ålder).

6

Och

- Ingen kliniskt signifikant försening av den kognitiva utvecklingen eller i utvecklingen av åldersadekvata vardagliga färdigheter, adaptivt beteende (utöver social interaktion) och nyfikenhet på omgivningen i barndomen.
- Kriterierna för någon annan genomgripande störning i utvecklingen eller för schizofreni är inte uppfyllda

7

Förekomst

- Tidigare nordiska studier har visat att Aspergers syndrom förekommer hos mellan 20-40 av 10000 personer dvs. 2-4 gånger vanligare än autism.

MEN

- I en ny publicerad genomgång av alla studier, som är gjorda på större geografiska områden än de nordiska, antyds dock att förekomsten av Aspergers syndrom kan vara mycket lägre mellan 2.5 – 3.5 av 10000, dvs 1/3-1/4 av förekomsten av autism.

8

Könsfördelning

Aspergers syndrom 3-6 män/1 kvinna

- Möjligen kan en del av förklaringen till könsskillnader vara en konsekvens av att diagnoskriterierna är anpassade till pojkar
- Vi vet inte om symtom på Aspergers syndrom kan ta sig olika uttryck beroende på kön men:
 - Man kan anta att den sociala interaktionsstörningen kan se olika ut för män respektive kvinnor.
 - Det skulle också kunna gälla andra symtom t.ex. ensidiga intressen

9

Orsaker Aspergers syndrom

Oklart men:

- Kliniska studier antyder en genetisk komponent (mellan 30-60% av samtliga med Aspergers syndrom har någon nära släkting som har Aspergers syndrom eller stora sociala och/eller kommunikativa svårigheter)
- Fallstudier visar att det i samma familj förekommer både autism, Aspergers syndrom och autismliknande tillstånd. Populationsbaserad studie visar att i familjer med ett barn med autism också finns en ökad förekomst av Aspergers syndrom i jämförelse med normalt utvecklade barn och barn med inlärningssvårigheter

10

Andra förekommande diagnoser

Avsaknad av populationsbaserade studier men:

- Epilepsi
- Affektiv bipolär psykos (manodepressiv sjukdom)
- Tics/Tourettes syndrom (majoriteten av personer med Aspergers syndrom har sannolikt haft tics under någon eller flera perioder av livet)

11

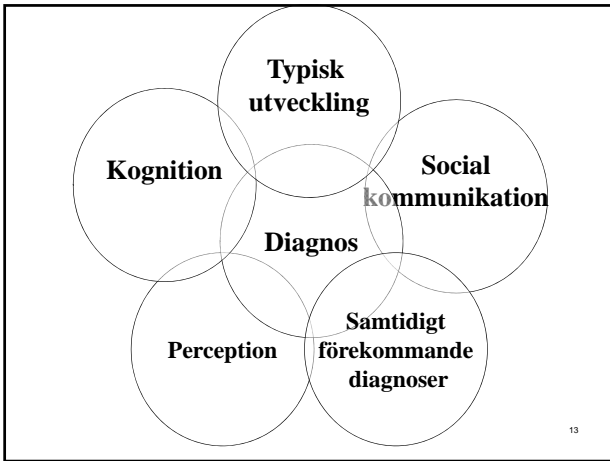
Andra förekommande diagnoser

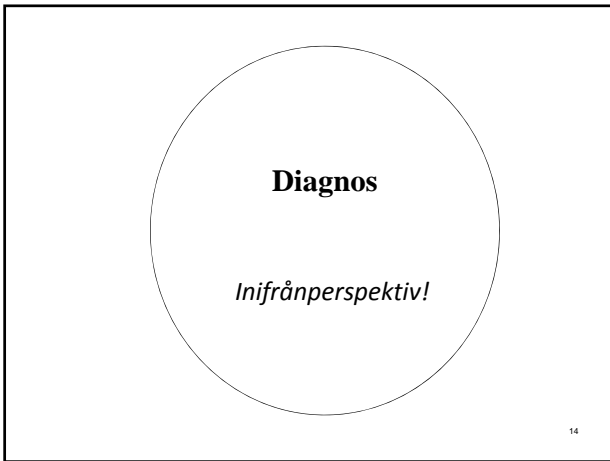
- Depression
 - Reaktiva
 - Endogena
- AD/HD
- Ätstörningar/anorexia

MEN

Viktigt att extra diagnos också ger en ökad förståelse för individens svårigheter

12

Typisk utveckling

Daniel berättar...

16

*En annorlunda
uppväxt*

- Barndom och skola
- Diagnosen
- Strategier som hade hjälpt
- Lär oss i vår takt!

17

Social kommunikation

18

Svårigheter att kommunicera på ett ömsesidigt sätt är vanligt trots att det inte ingår i diagnoskriterierna

- Svårigheter att upprätthålla en ömsesidig socialkommunikation
 - Turtagning
 - "sociala kletord"
 - Gester/mimik
 - Längre tid att processa och förstå det som sägs

11-03-16

19

Svårigheter att kommunicera på ett ömsesidigt sätt är vanligt trots att det inte ingår i diagnoskriterierna

- Avvikande prosodi - pedantiskt tal
- Tendens till konkret språk
 - Bokstavlig tolkning av det som sägs
 - Svårigheter att förstå "implikaturer"
 - Kan leda till svårigheter att förstå:
 - Metaforer
 - Ironi

20

Kommunikation

Interaktion i olika former

21

*En annan kultur
- Utan hemspråksundervisning*

- Svårt med icke-verbal kommunikation
- Lära sig koderna utantill
- Koppling till föreställningsförmågan
 - "Vad menar ni egentligen?"
- Energiåtgång

• Styrkorna!

22

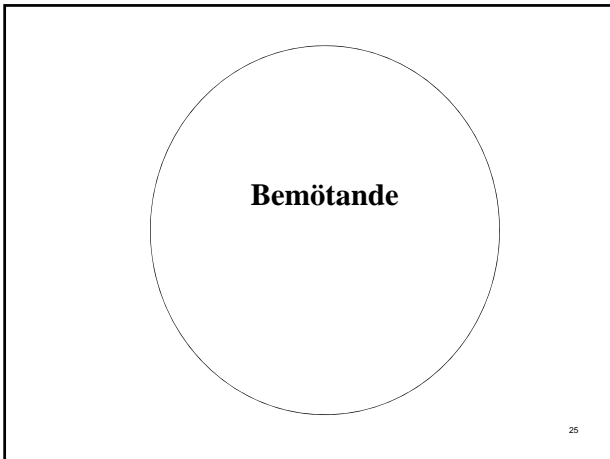
**Andra samtidigt
förekommande
diagnoser**

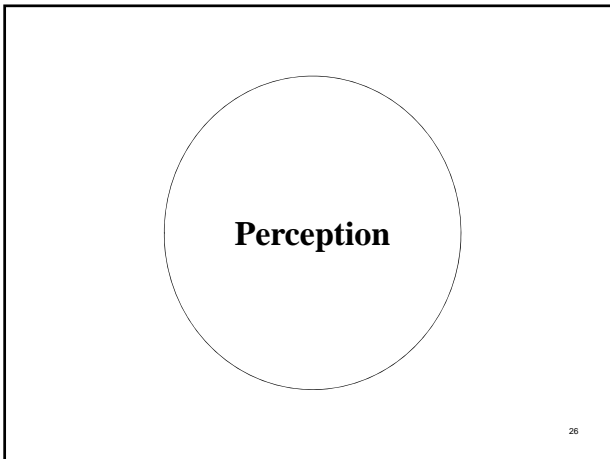
23

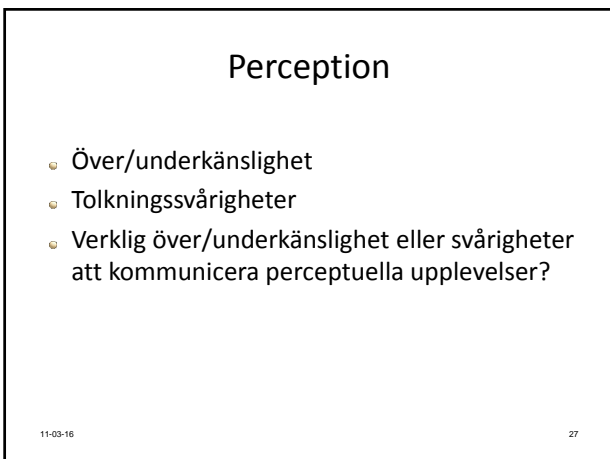
*Andra samtidigt
förekommande diagnoser*

- Samsjuklighet t.ex.:
 - ADHD
 - Depression
 - Bipolär sjukdom
- Men även
- Vanliga infektioner

24

Perception
Vår värld är annorlunda

28

Perception

- Hur det kan se ut; visuell och auditiv tortyr
- Kroppsuppfattningen
- Energispill

- Uppleva världen i dess fulla glans

29

Kognition
Theory of mind
central koherens
exekutiva funktioner

30

Theory of mind: definition

- En förmåga att förstå att man själv och andra människor har ett tanke- och känsloliv som styr beteendet i olika situationer
- Tanke- och känslolivet kan skilja sig mellan individer trots att de befinner sig i en och samma situation

31

Resultat ToM

- Överrepresentation av misslyckanden i jämförelse med kontrollgrupp
- Finns många personer med Aspergers syndrom som klarar lösa uppgifterna
- Sannolikt har man svårigheter att använda sig av den kunskapen i samtliga situationer där den krävs.
- Sannolikt måste analysen av situationen ske på ett medvetet plan vilket är energikrävande och tar lång tid vilket försvårar ett socialt samspel

32

Möjliga konsekvenser av bristande ToM

- Mänskligt beteende blir svårt att förstå
- Socialt samspel är energikrävande och kräver koncentration
- Sociala regler onödiga och svårförståeliga
- Kommunikation ointressant som socialt samspel och ibland även besvärande ("ska du")
- Samtal endast intressant om man samtalar om något som intresserar och ger ny information (har man gett informationen en gång finns ingen anledning att upprepa den fler gånger)
- Aktivitet viktigare än gemenskap

33

Central koherens

- Termen kommer från visuell perceptionsforskning. Innebär en kognitiv stil som karakteriseras av en normal tendens att koncentrera sig på innehållet/helheten.
- Denna kognitiva stil varierar från svag central koherens (detaljer före helheten/innehållet) till stark (Helheten/meningen förstås men detaljerna missas)

34

Central koherens

- Finns få studier samtliga på vuxna personer med Aspergers syndrom som visar att man har svårigheter att dra nytta av sammanhanget i olika situationer, d.v.s. man har en svag central koherens

35

Möjliga konsekvenser av svag central koherens

- Kan inte använda sammanhanget för att förstå och använda språket i ett socialt sammanhang (t.ex. utsagan: "kvinnor får lättare förkylning än män" kan innebära tre olika saker. Endast sammanhanget kan avgöra vilken som är den korrekta)
- Omvärlden blir fragmentarisk
- Svårigheter att förstå konsekvenser av det egna handlandet
- och miljö

36

Möjliga konsekvenser av svag central koherens

- Kan inte använda sammanhanget för att förstå en annan människas intentioner
- Ökad risk för motstånd mot förändringar i rutiner och miljö

37

Exekutiva funktioner

Ett paraplybegrepp för många olika förmågor som samtliga har betydelse för hur man kan reglera det egna beteendet (dvs. analysera situationen, planera hur man ska agera i situationen, utvärdera det egna beteendet och om nödvändigt förändra det egna beteendet).

38

Exekutiva funktioner

- Har ingen större betydelse i vana kända situationer
- Har stor betydelse:
 - I nya situationer
 - I situationer där erfarenheter ska anpassas till en ny situation (t.ex. generalisering)
 - Kompromisser
 - Konflikter
 - Problemlösningssituationer
 - Stoppa pågående handlingar

39

Möjliga konsekvenser av bristande exekutiva funktioner

- Svårigheter att använda inlärd kunskap och anpassa dessa till nya situationer.
- Mycket av det som vi tar för givet, och som sker på ett automatiserat sätt måste ske på ett medvetet plan, vilket är energi- och tidskrävande.
- Svårigheter att bryta invanda mönster.
- Svårt att lösa konflikter och stoppa beteenden som inte är önskvärda, trots att man har kunskapen.
- Man hamnar ofta i olösliga situationer p.g.a. att man inte har en förmåga att anpassa sig, utvärdera sitt handlande, och förändra beteendet i förhållande till situationen.

40

Kognition

Theory of mind
central koherens
exekutiva funktioner

Annorlunda kopplingar

41

Kognition

Theory of Mind / Helhet vs detaljer

- Svårt föreställa sig vad andra menar
- Tänker efter mer
- Tänker i bilder – Bokstavlighet
- Detaljseende

42

Kognition

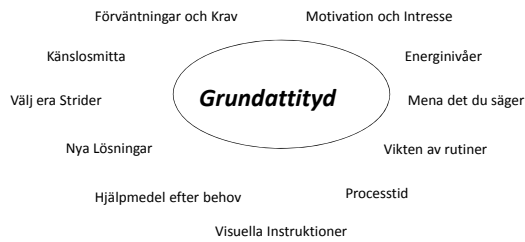
Exekutiva funktioner – Start & Stopp!

- Tidsuppfattning
- Planera sin tid
- Starta och avsluta projekt
- Stressfaktorn – Allt kan falla samman!

- Dagsformens inverkan

43

Och sen då?

Avslutning

DSM-5 presenteras maj 2013.

- Autism, Aspergers syndrom, desintegrativ störning samt PDD-NOS förs ihop till en och samma diagnos "Autismspektrumtillstånd(störning)"
- Definitionen förändras
 - 2 huvudkriterier
 - Socialkommunikation (3 av 3 symtom)
 - Begränsade, repetitiva och stereotypa mönster i beteende, intressen och aktiviteter (2 av 4 symtom)
- Symtomen förändras

11-03-16

Tack!

Vi vill gärna ha er feedback!
Maila, eller kommentera i eventet på Facebook.

Mail: autismforum@sll.se

Frågor om innehållet i föreläsningen?

svenolof@huh.se
informatior.agesta@folkbildning.net

46
